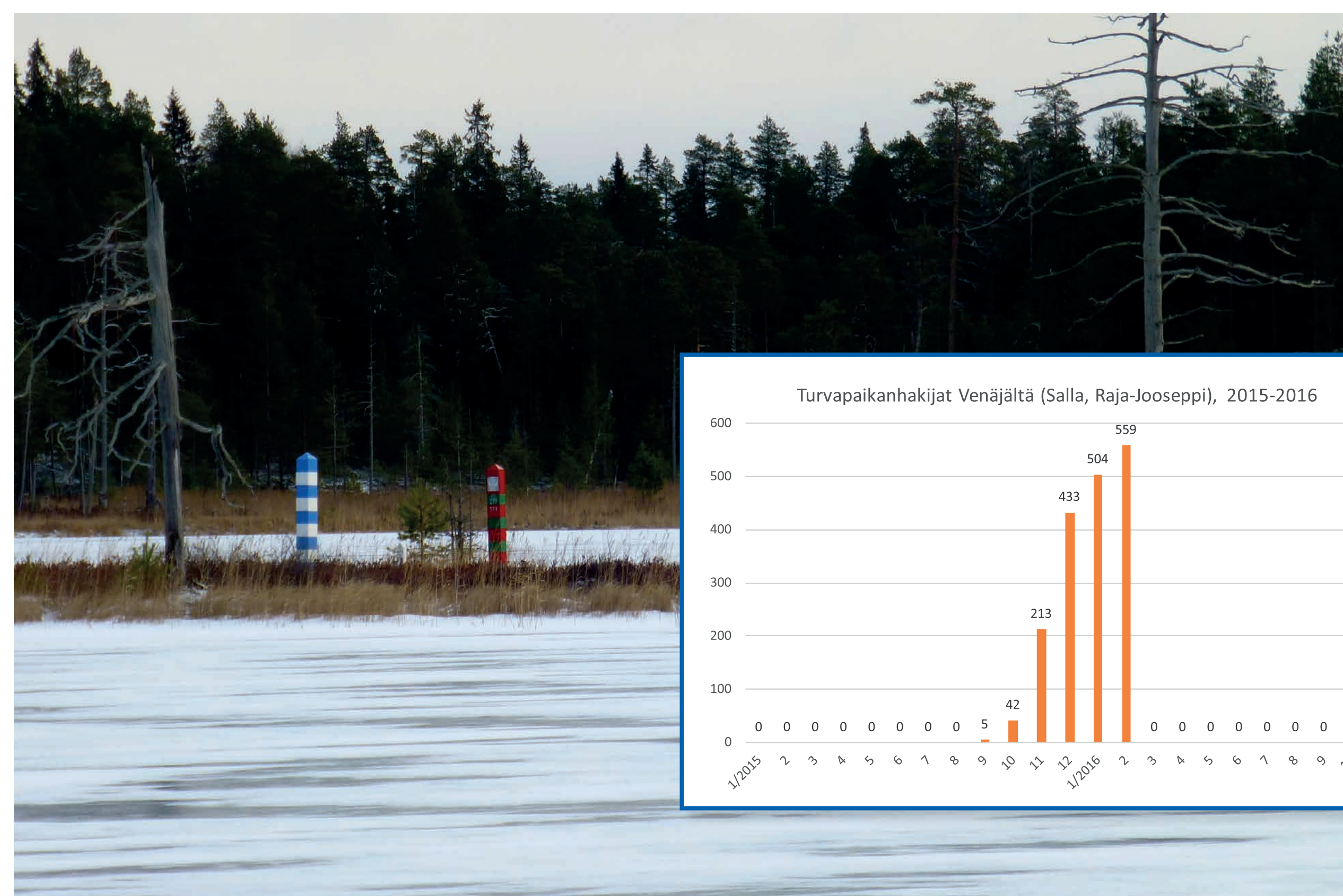
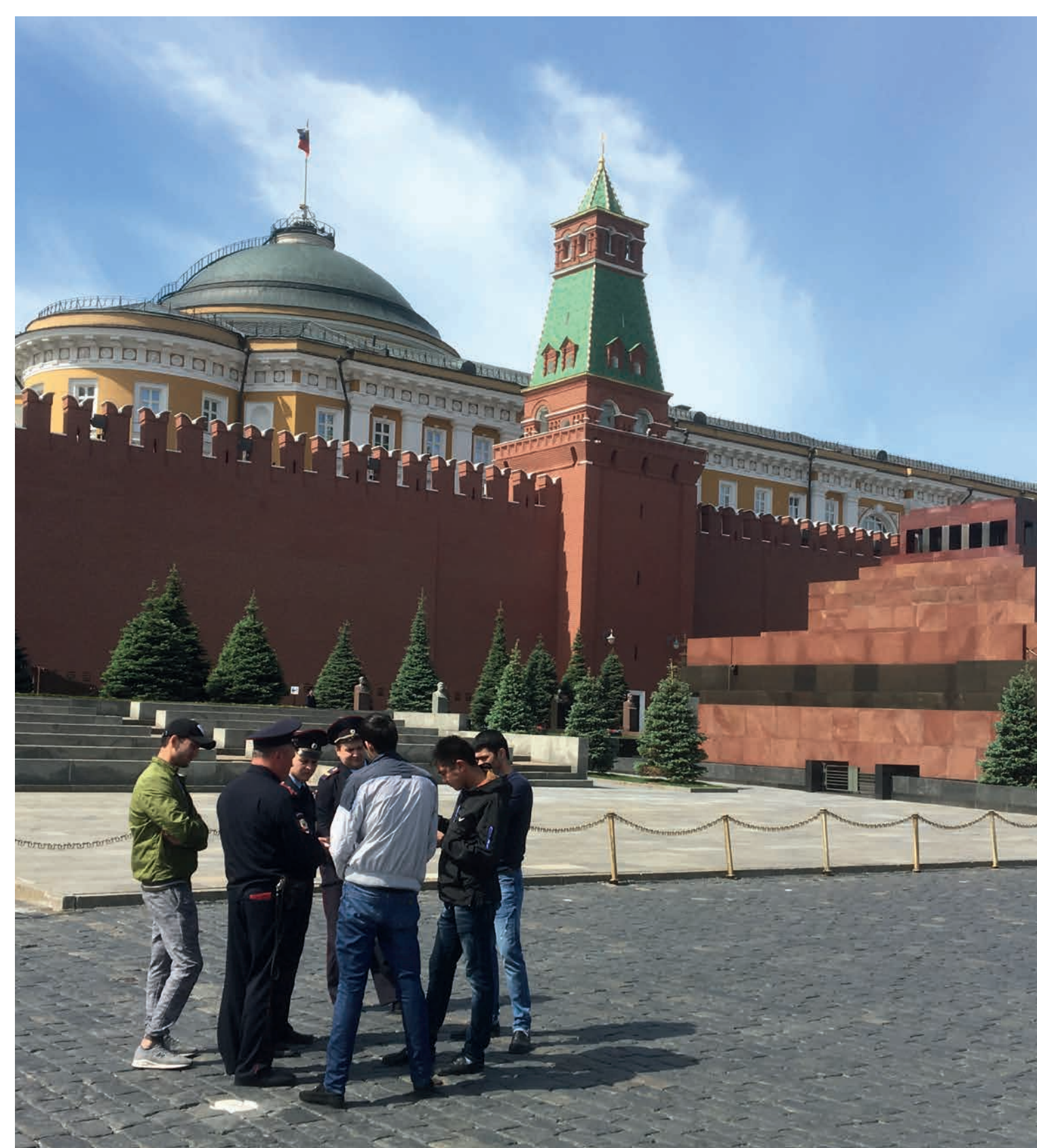

RAJA AUKEAA – RAILONA VAI SILTANA? Rajojen merkitys voi muuttua nopeasti

1 Arktinen reitti

Lokakuussa 2015 Raja-Joosepin ja Sallan raja-asemille alkoi odottamatta ilmaantua kaukaisista maista lähtöisin olevia turvapaikanhakijoita. Norjan teljettyä omaa itärajaansa Lappi oli äkkiä keskellä kansainvälistä muuttoliikettä. Tulijoita kertyi 32 eri kansalaisuutta, yhteensä yli 1700, eniten afgaaneja, nepalilaisia ja syyrialaisia. Afgaaneista yli 60% saapui perheenjäsenten kanssa. Osa oli oleskellut Venäjällä jo pitkään, jopa 30 vuotta.

Helmikuun loppuun 2016 saakka tulijoiden määrä kasvoi, kunnes Suomen ja Venäjän välillä saavutettiin yhteisymmärrys näiden raja-asemien sulkeamisesta kolmansien maiden kansalaisilta. Presidentti Putinin puhe katkaisi pohjoisen turvapaikkaliikenteen kuin seinään.

Arktinen reitti sulkeutui nopeasti ja saapuneiden määrä jäi pieneksi verrattuna länsirajaan. Näkyi kuitenkin, miten turvallisuusympäristön ja muuttoliikkeiden paineet ja sääntelyn muutokset voivat nopeastikin muuttaa rajojen merkitystä. Vaikuttavien kehityskulkujen ymmärtäminen ja ennakointi myös näennäisesti kaukaisilla seuduilla on rajojemme hallinnan yhä tärkeämpi edellytys. Afganistanin epävakaus ja rajojen huokoisuus heijastuu Raja-Jooseppiin saakka.

Arktiseen reittiin vaikutti ulkomaan kansalaisten ja pakolaisten aseman epävarmuus Venäjällä, jossa mahdollisia saapujia on miljoonia. Tilannetta kärjistikivät tiukentunut lupa- ja viranomaiskontrolli ja yhteiskunnassa esiintyvä rasismi. Virikettä saatiin huhuista, joita levisi perinteisen ja sosiaalisen median sekä tuttavapiirien kautta. Suomea turvapaikanhakijat eivät yleensä tunteneet. Huhujen mukaan pohjoinen 'raja oli auki' ja tavoite päästä EU:hun vihdoinkin mahdollinen. Paleltumisen uhallakin pohjoinen reitti koettiin turvallisemmaksi kuin Välimeren ja Balkanin reitit.

Matkan aikana turvapaikanhakijoita avustivat salakuljettajat ja Murmanskin ja Kantalahden paikalliset toimijat. Palvelut osoittautuivat tehokkaiksi ja hyvin saavutettaviksi. Kertomusten mukaan reitin hinnat vaihtelivat palvelun ja maksukyvyyn mukaan muutamasta tuhannesta ruplasta aina 60 000 euroon perhettä kohti.

Joni Virkkunen ja Minna Piipponen ovat selvittäneet Arktista reittiä tilastojen, media-aineistojen ja turvapaikanhakijoiden kuulemis- ja puhuttelupöytäkirjojen avulla.

GLASE (Globaalin turvallisuuden monikerroksiset rajat) on monitieteinen tutkimusprojekti, jota toteuttavat Itä-Suomen, Helsingin ja Oulun yliopistot sekä Rajavartiolaitos.

2 Venäjänkieliset Suomessa

Suomen yli 75.000 venäjänkielisen asukkaan taustat ja olot vaihtelevat. Omaa arkeaan elävät maaseudun vaimot, joita on etenkin Kiteellä ja Tohmajärvellä. Koko Suomessa on yli 12.000 perhettä, joissa toinen puolisoista tai ainoa vanhempi on Venäjän kansalainen.

"Vera" ja muut raja-alueen venäjänkieliset ovat kokeneet geopolittisen tilanteen arjessaan Krimin valtauksen jälkeen. Kätevänä nähty kaksoiskansalaisuus saa uusia piirteitä, kiristynyt geopolittinen tilanne vaikuttaa rajanylitysten sujuvuuteen ja joustavuuteen. Venäjän viranomaisten ote on tiukentunut. Oman mausteensa tuovat uudet turvapaikanhakijat, joille on Kiteellä ollut vastaanottokeskus. Venäjänkieliset suhtautuvat tulijoihin usein varauksellisesti.

Rajan asukkaiden arkea ovat tutkineet Pirjo Pöllänen, Olga Davydova-Minguet, Ville-Samuli Haverinen ja Teemu Oivo. He ovat tutkineet myös venäjänkielisten mediakäyttöä ja internetiä.

3 Maahanmuutto vain turvallisuusasia?

Tarkalla käsitteiden esiintymisen analyysillä voidaan todistaa oletuksia ajattelutapojen muutoksista. Tärkeä tarkastelun kohde on esimerkiksi maahanmuutto.

Aiemmin maahanmuuton yhteydessä korostettiin pakolaisten suojelua politiikan ja lainsäädännön keinoin. Veikko Vennamokin lähti tästä. Mutta 2000-luvun alussa käsitteet muuttuivat kuin hyppäyksellä: maahanmuutto on enenevästi nähty turvallisuusuhkana. Rajoittavat käytännöt koskevat usein myös sellaisten ryhmien liikkuvuutta, jotka eivät yleensä ole turvallisuustoimien kohteena. Kun maahanmuutto herättää vahvoja poliittisia intohimoja, liikkuvuuden tutkimus tarvitsee siihen liitettyjen käsitteiden käytön seurausten tarkkaa analyysia.

Turvallisuus-käsitteen esiintymistä virallisissa asiakirjoissa ovat tarkastelleet Jaana Palander ja Saara Pellander.